

Пам’ятайте, що **всі умови Вашої майбутньої роботи повинні бути відображені в трудовій угоді**: трудові обов’язки, зарплата, вихідні, понаднормові години, медичне страхування тощо.

Трудова угода не повинна містити фраз на кшталт «здійснювати інші види робіт на вимогу роботодавця», «працювати понаднормово на вимогу роботодавця», «тимчасово здійснювати роботу для іншого роботодавця» тощо. Роботодавець **не має права вимагати від Вас виконувати обов’язки, які непередбачені Вашою угодою**, або змушувати Вас працювати на іншого роботодавця.

Пам’ятайте, що **всі можливі вирахування з Вашої зарплати також повинні бути записані у Вашій угоді** (наприклад, у випадках, коли із зарплати вираховується гонорар для посередника або вартість переїзду до країни призначення).

10. До кого Ви можете звернутися по допомогу в скрутній ситуації?

Якщо Ви потрапляєте в скрутну ситуацію за кордоном, Ви завжди можете звернутися за допомогою до різноманітних організацій:

- Посольство/консульські установи України за кордоном
- Державні та неурядові організації, куди мігранти можуть звертатися по допомогу
- Органи місцевого правосуддя
- Організації української діаспори в тій чи іншій країні
- Інші громадські організації (наприклад, релігійні)

ПАМ’ЯТАЙТЕ: навіть якщо Ви перебуваєте в країні нелегально, Ви все одно можете звернутися до відповідних організацій по допомогу.

Загальні правила безпечних поїздок за кордон

• **Обережно з паспортом!** Ніколи нікому не віддавайте свій паспорт, окрім як працівникам посольства, консульських установ та прикордонних пунктів пропуску. Це Ваш ідентифікаційний документ і він повинен завжди бути у Вас. Якщо Ви загубили свій паспорт за кордоном або ж його відібрали у Вас силою, звертайтеся до посольства або консульства України у відповідній країні

• **Зробіть ксерокопії всіх важливих документів!** Ще до виїзду зробіть ксерокопії Вашого паспорта, візи, страхового полісу та будь-яких інших документів, пов’язаних із поїздом. Тримайте їх у безпечному місці окремо від оригіналів. Крім того, залишіть копії своїм рідним та/або друзям в Україні

• **Не виїздіть із країни, доки не отримаєте чіткої контактної інформації про місце, де Ви будете працювати та про безпечне й надійне місце проживання.** Повідомте рідним та/або друзям про детальне місце свого перебування за кордоном, а також залишіть їм детальну інформацію про Вашого роботодавця

• **Будьте готові до надзвичайних ситуацій!** Занотуйте контактну інформацію посольства/консульства України в країні, до якої збираєтеся, та негайно зв’яжіться зі співробітниками відповідної установи в скрутній ситуації

• **Довідайтеся, як убезпечити себе від потрапляння до тенет торгівців людьми.** В Україні діють деякі злочинні групи, які продають людей у рабство за кордон під прикриттям обіцянок законного працевлаштування. Пам’ятайте, ніхто не захищений від таких небезпечних ситуацій. Зателефонуйте до Центрів консультування мігрантів і дізнайтеся більше, як мінімізувати ризик стати жертвою торгівлі людьми. Ви також можете відвідати сайт Програми боротьби з торгівлею людьми Представництва МОМ в Україні: <http://stoptrafficking.org>

www.migrantinfo.org.ua

ДІЗНАЙТЕСЯ БІЛЬШЕ

Центри консультування мігрантів

Київ: (044) 537-07-10
Харків: (057) 752-81-25
Одеса: (048) 728-27-02
Львів: (032) 297-68-13
Тернопіль: (0352) 52-39-52

8-800-505-50-10
безкоштовно зі стаціонарних телефонів в Україні

527 безкоштовно з номерів life:), Київстар та МТС

www.migrantinfo.org.ua

Подбайте про власну безпеку заздалегідь

Дізнайтеся про свої права під час навчання, роботи, подорожі чи життя за кордоном

КОНТАКТИ

Телефон довіри Департаменту боротьби зі злочинами, пов’язаними з торгівлею людьми **Міністерства внутрішніх справ України**:
(044) 254 76 04 (щопонеділка та щоп’ятниці, 16:00-20:00)

Call-центр **Міністерства закордонних справ України**:
(044) 238-15-50 (щодобово)

Міністерство праці та соціальної політики України:
(044) 289-50-97, щоденно з 17:00 до 18:00 (у п’ятницю з 17:00 до 17:45).

Гаряча лінія Робочого апарату **Національного центрального бюро Інтерполу**:
(044) 254-98-36 (щодобово)

ПОСОЛЬСТВА І КОНСУЛЬСЬКІ УСТАНОВИ В УКРАЇНІ

Австрійська Республіка
01030, м. Київ, вул. Івана Франка, 33
Тел.: (044) 288 09 43
Факс: (044) 230 23 52
kiew-ob@bmeia.gv.at
www.bmeia.gv.at

Королівство Бельгія
01030, м. Київ, вул. Леонтівича, 4
Тел.: (044) 238-26-00

Факс: (044) 238-26-01
ambelvisakiev@votacable.com
www.diplomatie.be/kiev

Республіка Болгарія
01023, м. Київ, вул. Госпітальна, 1
Тел.: (044) 234-99-29
Факс: (044) 235-51-19
embulg@i.kiev.ua

Сполучене Королівство Великобританії і Північної Ірландії
04050, м. Київ, вул. Глибочицька, 4
Тел.: (044) 494-34-30, 490-36-60
Факс: (044) 494-34-18
info@ukvac-ua.com
www.britemb-ukraine.net

Грецька Республіка
01011, м. Київ, вул. Панфіловців, 10
Тел.: (044) 254-54-71, 254-54-72, (044) 254-54-78 (консульський відділ)
Факс: (044) 254-39-98
consul@greece.kiev.ua
www.greece.kiev.ua

Королівство Данія
01901, м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 56
Тел.: (044) 200-12-60
Факс: (044) 200-12-81
ievamb@um.dk
www.ambkyiv.um.dk

вул. Дмитрівська, 18/24
Тел.: (044) 486-36-05
Факс: (044) 484-03-93
kiev@cypirus-consulate.org.ua
www.cyprus-consulate.org.ua

Латвійська Республіка
01901, м. Київ, вул. Січневого Повстання, 6B
Тел.: (044) 490-70-31, 490-70-37
Факс: (044) 496-25-81
consulate.ukraine@mfa.gov.lv
www.latvija.lv

Литовська Республіка
01901, м. Київ, вул. Буслівська, 21
Тел.: (044) 254-09-36
(консульський відділ)
Факс: (044) 254-09-37
embassy@litembassy.org
<http://ua.mfa.lt>

Королівство Нідерландів
01901, м. Київ, Конрактова площа, 7
Тел.: (044) 490-82-00
Факс: (044) 490-82-09
kie@minbuza.nl
www.netherlands-embassy.com.ua

Федеративна Республіка Німеччина
01901, м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 25
Тел.: (044) 247-68-00
Факс: (044) 247-68-18
www.kiew.diplo.de

Королівство Норвегія
01901, м. Київ, вул. Стрілецька, 15
Тел.: (044) 590-04-70
Факс: (044) 234-06-55
visum.kiev@mfa.no
www.norway.com.ua

Королівство Іспанія
01901, Київ, вул. Хорива, 46
Тел.: (044) 391-30-14, 391-30-24
Факс: (044) 492-73-26
emb.kiev@mae.es
www.mae.es/Embajadas/kiev/es/home

Італійська Республіка
01901, м. Київ, вул. Ярослав Вал, 32 Б
Тел.: (044) 230-31-00
(044) 230-31-20 (консульський відділ)
Факс: (044) 230-31-03
ambasciata.kiev@esteri.it

Канада
01901 м. Київ, вул. Ярослав Вал, 31
Тел.: (044) 590-31-00
Факс: (044) 590-31-87
kyiv@international.gc.ca
www.kyiv.gc.ca

Республіка Кіпр
01054, м. Київ,

Тел.: (044) 234-00-40
Факс: (044) 235-20-25
romania@iptelecom.net.ua

Словацька Республіка
01901, м. Київ, вул. Чапаєва, 4
Тел.: (044) 234-06-26, 234-60-07
Факс: (044) 234-06-23
embassy@kiev.mfa.sk

Республіка Словенія
01030, м. Київ, в ул. Б.Хмельницького, 48
Тел.: (044) 585-23-30
(044) 585-23-32 (консульський відділ)
Факс: (044) 585-23-43
vki@gov.si

Сполучені Штати Америки
Консульський відділ
01901, м. Київ, вул. Пимоненка, 6
Тел.: (044) 490-40-00
(044) 490-40-22 (консульський відділ)
Факс: (044) 236-48-92
<http://kiev.usembassy.gov>

Республіка Туреччина
01901, м. Київ, вул. Арсенальна, 18
Тел.: (044) 281-07-99, 281-07-50
Факс: (044) 285-64-23

Угорська Республіка
01034, м. Київ, вул. Рейтарська, 33
Тел.: (044) 238-63-81
(консульський відділ)
Факс: (044) 230-80-04
missions.kev@kum.hu
www.mfa.gov.hu/kulkepviselt/UA/ua

Республіка Польща
01034, м. Київ, вул. Б. Хмельницького, 60
Тел.: (044) 284-00-33
(консульський відділ)
Факс: (044) 234-99-89
konsulat@polska.com.ua
www.kijow.polemb.net/

Португальська Республіка
01910, Київ, вул. Івана Федорова, 12
Тел.: (044) 287-58-61
(044) 287-58-71 (консульський відділ)
Факс: (044) 230-26-25
s.cons@embport.kiev.ua

Російська Федерація
01011, м. Київ, вул.Кутузова, 8
Тел.: (044) 284-67-01
Факс: (044) 246-34-69
embrus@public.icyb.kiev.ua
www.embrus.org.ua

Румунія
01030, м. Київ, вул. Коцюбинського, 8

238-26-42
Факс: (044) 272-62-04
kiev@embassy.mzv.cz
www.mzv.cz/kiev

Швейцарська Конфедерація
01015, м. Київ, ул. Козятинська, 12
Тел.: (044) 281-61-28
Факс: (044) 280-14-68
kie.vertretung@eda.admin.ch

Королівство Швеція
01901, Київ, вул. Івана Франка, 34/33
Тел.: (044) 494-42-70
(044) 494-42-90 (візовий відділ)
Факс: (044) 494-42-92
ambassaden.kiev@foreign.ministry.se
www.swedenabroad.com/kiev
<http://www.latvija.lv/>

ЦЕНТРИ КОНСУЛЬТУВАННЯ МІГРАНТІВ

Київ
Представництво Міжнародної організації з міграції в Україні
вул. Михайлівська, 8
Київ, 01001
Тел.: (044) 537-07-10
Факс: (044) 568-50-16
consultant@iom.kiev.ua
www.migrantinfo.org.ua

Харків
Харківський обласний благодійний фонд “Соціальна служба допомоги”
вул. Гвардійців Шеронівців, 116
Харків, 61195
Тел.: (057) 752-81-25
Факс: (057) 7-12-30-16
office@caritas.kharkov.ua

Одеса
Південноукраїнський центр молодих юристів
вул. Академіка Філатова, 66/68
Одеса, 65074
Тел.: (048) 728-27-02
lawcentre@mail.ru

Львів
Західноукраїнський ресурсний центр
вул. Лисенка, 21, 1-ий поверх
Львів, 79008
Тел.: (032) 297-68-13
Факс: (032) 297-66-24
office@zurc.org
www.zurc.org

Тернопіль
Тернопільський міський жіночий клуб
«Відродження Нації»
Бульвар Т. Шевченка, 1
Тернопіль, 46001
Тел.: (035) 252-39-52
Факс: (035) 252-39-52
ста_ternopil@mail.ru
www.greece.kiev.ua

Цю публікацію здійснено в рамках Програми “Зміцнення потенціалу в сфері управління міграційними процесами” за підтримки Європейської Комісії

МАЄТЕ ПРАВО ЗНАТИ БІЛЬШЕ

Абетка безпечного працевлаштування за кордоном

Центри консультування мігрантів

www.migrantinfo.org.ua

Зміцнення потенціалу у сфері управління міграційними процесами

АБЕТКА БЕЗПЕЧНОГО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЗА КОРДОНОМ

Легковажне ставлення до роботи за кордоном може завдати Вам неабиякої шкоди: обмеження права подальшого виїзду та роботи за кордоном, обмеження Вашої свободи, втрати Вашого здоров'я чи навіть життя. Саме через легковажність та недостатню поінформованість про реалії працевлаштування за кордоном громадяни опиняються в скрутних ситуаціях.

ПАМ'ЯТАЙТЕ: Ви повинні знати свої права й бути готовими їх захистити. Якщо Ви плануєте їхати на роботу за кордон, Вам необхідно отримати достовірну та повну інформацію про майбутню роботу та умови життя за кордоном.

1. Оцініть усі переваги та недоліки роботи за кордоном

Не довіряйте яскравим картинам, які перед Вами змальовуватимуть фірма-посередник чи Ваші знайомі, а реалістично оцініть перспективи Вашої роботи за кордоном. Подумайте, **скільки Ви готові витратити на підготовку до виїзду на роботу за кордон**: витрати на оформлення документів для поїздки, оплата за візи та консульські збори, оплата посередникам за пошук роботодавця та допомогу в оформленні документів, витрати на проїзд, проживання тощо. Загальна сума витрат може сягати 10 000–20 000 грн., а то й більше. Оцініть, чи не перевищать витрати на поїздку Ваших потенційних заробітків за кордоном.

Подумайте, **як може позначитись тривала робота за кордоном на добробуті Вашої сім'ї**. Адже відсутність контролю за дітьми, тривала відсутність спілкування з членами Вашої сім'ї може призвести до значних непорозумінь та конфліктів.

2. Займіться пошуком роботодавця

Якщо Ви вирішили, що таки варто їхати за кордон на роботу, Вам треба **знайти конкретного роботодавця в країні**, де Ви збираєтесь працювати.

Ви можете або безпосередньо звернутися до роботодавця, або шукати роботодавця через посередників.

Дуже часто на Інтернет-сторінках Міністерства праці відповідної країни розміщена інформація про урядові програми працевлаштування іноземних громадян певних спеціальностей або розміщені вакансії від фірм, які бажають працевлаштувати іноземних громадян. **Сконтактуйте з потенційними роботодавцями**, надіславши їм своє резюме та супровідний лист (у якому треба надати загальну інформацію про себе, про Вашу кваліфікацію та вакансію, на яку Ви претендуєте).

Ви також можете скористатися послугами посередників із працевлаштування за кордоном. Будьте особливо обачними, адже нині в Україні діє низка шахрайських посередників у працевлаштуванні за кордоном. Перш за все, дізнайтеся, **чи має посередник ліцензію Міністерства праці та соціальної політики України** на провадження діяльності з посередництва в працевлаштуванні на роботу за кордоном. Для цього **зателефонуйте до Міністерства праці та соціальної політики України (8 044 289-50-97, ПН-ЧТ з 17.00 до 18.00, ПТ з 17.00 до 17.45)**. Обов'язково уточніть, на які країни розповсюджується отримана посередником ліцензія.

ЗНАЙТЕ, що згідно із законодавством України (п. 7.1.5 спільного Наказу Державного комітету України з питань регуляторної політики й підприємництва від 19.12.2001 р. № 155/534) **Ви маєте право не платити посереднику** до моменту ПОВНОГО отримання послуг (тобто, підписання трудового договору з іноземним роботодавцем).

Укладіть **договір із посередником про надання послуг із пошуку роботи за кордоном**. Уважно прочитайте договір із посередником про надання послуг. Ви маєте ясно розуміти, які послуги посередник зобов'язується Вам надати, та що буде у випадку, якщо посередник не надасть послуг, передбачених у договорі. Детальну інформацію про те, як захистити себе від шахрайських фірм-посередників, Ви можете прочитати в нашій брошурі **«Дізнайтеся більше, як захистити себе від шахрайства з боку посередників у працевлаштуванні за кордоном»**.

3. Переконайтесь, що запропонована Вам робота є легальною

Не вірте, якщо Вам обіцяють швидке й безпроблемне працевлаштування за кордоном. Будьте готові й свідомі того, що процес легального працевлаштування може зайняти у Вас багато часу та зусиль. Адже для того щоб легально працювати за кордоном, Вам треба дотриматися всіх визначених законом процедур. Так, наприклад, отримання самого дозволу на роботу може зайняти у Вас від 3 місяців до року або й більше.

ПАМ'ЯТАЙТЕ, що трудове законодавство іншої країни захищає насамперед своїх громадян, відповідно створюючи певні бар'єри та спеціальний порядок працевлаштування іноземних громадян.

ЗНАЙТЕ, що для легальної роботи за кордоном Ви повинні мати:

- Дійсний закордонний паспорт
- Відповідну візу (найчастіше робочу візу)
- Трудову угоду (контракт) із закордонним роботодавцем
- Дозвіл на роботу (який зазвичай видається органом працевлаштування країни, де Ви будете працювати) або дозвіл на перебування (зазвичай видається органами внутрішніх справ або посольством)

4. Ви усвідомлюєте ризики Вашої нелегальної роботи за кордоном?

Нелегальна робота це перш за все робота:

- без відповідного дозволу на роботу
- без відповідної візи
- без трудового контракту

Нелегальне працевлаштування може здатися Вам на перший погляд простішим, адже Вам не треба проходити через складні бюрократичні процедури. Багато людей стають жертвами торгівлі людьми або потрапляють у трудову експлуатацію, бо не усвідомлюють ризиків нелегальної праці або ж нехтують ними, сподіваючись, що саме з ними нічого поганого не трапиться.

Ви повинні усвідомити, що **працюючи нелегально, Ви порушуєте закон**. Нелегального працівника відповідно переслідуватимуть за законом, депортують та позбавлять права в'їзду до країни в майбутньому (у випадку, якщо депортують із країни Шенгенської угоди, позбавлять права в'їзду до всіх країн Шенгенської угоди).

Працюючи нелегально, Ви постійно побоюватиметесь, що Вас заарештує поліція.

Крім того, **нелегальні працівники повністю беззахисні перед зловживаннями з боку роботодавців** та стають **повністю від них залежними**. Нелегальних робіт-

ників часто примушують працювати в жахливих умовах і на шкідливому виробництві, жити в бараках, обмежують їхню свободу пересування й нерідко піддають насильству.

Працюючи нелегально, Ви не зможете належним чином захистити свої права: право на нормальні умови роботи та проживання, право на відпочинок, вихідні, право на виплати в разі втрати працездатності. Крім того, Ваша зарплатня буде набагато меншою, ніж якби Ви працювали легально.

ПАМ'ЯТАЙТЕ: нелегальна праця несе в собі найбільший ризик стати жертвою трудової експлуатації або навіть торгівлі людьми.

5. Вам потрібен дозвіл на роботу

Для працевлаштування іноземних громадян роботодавцю необхідно отримати **спеціальний дозвіл**, за яким він звертається до відповідного органу працевлаштування в країні. В Україні, наприклад, такі дозволи видають державні Центри зайнятості. Цей дозвіл на роботу, як правило, є серед переліку документів для отримання робочої візи. Найчастіше лише дозвіл на роботу дає можливість роботодавцю запропонувати Вам легальне працевлаштування.

Якщо роботодавець пропонує Вам приїздити без такого офіційного дозволу, то перед тим, як їхати за кордон, уважно перевірте, чи відповідають такі дії чинному законодавству країни працевлаштування. Якщо не відповідають, то Ваша робота буде незаконною.

6. Ви маєте відповідну візу для роботи за кордоном?

Віза – це документальне підтвердження дозволу на в'їзд на територію країни, яке видається консульською службою відповідної країни й проставляється в паспорт іноземця. Тип візи залежить від мети Вашої подорожі (ділова, туристична, навчання, лікування тощо), тривалості перебування в країні й кількості в'їздів (перетинів кордону країни).

Зазвичай тим, хто їде за кордон із метою працевлаштування, потрібна **РОБОЧА** віза. Серед документів на отримання робочої візи, як правило, є підписаний контракт із роботодавцем та дозвіл на роботу (оформлений відповідним органом працевлаштування в країні, де Ви збираєтесь працювати).

ЗНАЙТЕ, що:

• **НЕМОЖЛИВО** виїхати за кордон за туристичною чи гостьовою візою і вже за кордоном обміняти її на робочу. Не вірте тим, хто Вам таке обіцяє

• повна зайнятість за гостьовою, діловою (бізнес), спортивною, студентською або іншою не робочою візою є **НЕЛЕГАЛЬНОЮ**

• **оформити робочу візу через посередників неможливо**. Ви повинні ОСОБИСТО звернутися до консульського відділу посольства відповідної країни, надати всі необхідні документи та пройти співбесіду, якщо це вимагається консульським відділом

• консульський збір – це обов'язкова плата за розгляд Ваших документів консульством, який не підлягає відшкодуванню. Співробітники консульства повідомлять Вам його розмір та порядок оплати. **Не платіть за «гарантовану візу» посередникам**

• **робочі візи дійсні протягом певного часу** (найчастіше 1 рік). Якщо Ваша трудова угода передбачає довший термін роботи за кордоном, Вам треба буде подовжити свою візу

7. Ви підписали трудовий договір (контракт) з роботодавцем?

Трудова угода (контракт) - це договір між Вами та роботодавцем, де прописуються права та обов'язки Ваші та Вашого роботодавця. Лише на підставі підписаного трудового договору Ви можете пред'являти свої вимоги чи претензії роботодавцю, а роботодавець Вам.

Перед тим як підписувати контракт, обов'язково **ознайомтесь із правами працівників та мігрантів** у відповідній країні призначення. У більшості країн встановлені стандарти мінімального рівня оплати праці, максимальної тривалості робочого дня та компенсацій у випадку нещасних випадків в виробництві.

Пам'ятайте, що трудова угода - це обов'язково між Вами та роботодавцем, а не між Вами та посередником!

Ви повинні отримати свій примірник трудової угоди зі всіма підписами. Зберігайте примірник протягом усього періоду Вашої роботи.

Не вірте, якщо хтось обіцяє Вам можливість виїхати й шукати роботодавця вже за кордоном або вже за кордоном підписати трудову угоду. Найчастіше це означає, що Ви працюватимете нелегально або опинитесь в рабстві.

8. Вам зрозуміло з Вашого контракту, які обов'язки виконуватимете, скільки отримуватиме грошей, як можете розірвати контракт із роботодавцем?

Угода повинна бути написана зрозумілою для Вас мовою (українською, російською, англійською тощо). **Ніколи не ставте свій підпис, якщо Ви не розумієте значення хоча б декількох слів у контракті**. Не підписуйте угоду, у якій є пропущені слова (рядки), які хтось може заповнити після того, як Ви підпишете.

Уважно прочитайте угоду кілька разів перед тим, як її підписувати. Ваш роботодавець або посередник не повинен примушувати Вас підписати угоду якомога швидше. У Вас має бути достатньо часу, аби ознайомитись з угодою й обміркувати своє рішення. **Ви маєте право взяти примірник контракту та звернутися за юридичною консультацією або зателефонувати до Центрів консультування мігрантів**. Якщо Вам відмовляють у такій можливості, це вже є порушенням Ваших прав.

9. Що має бути в трудовій угоді?

- Повний перелік завдань, які виконуватиме працівник, місце виконання роботи й тривалість угоди
- Заробітна плата, а також усі відрахування й надбавки
- Порядок виплати заробітної плати
- Негрошові види компенсацій (наприклад, харчування й проживання, яке забезпечує роботодавець)
- Тривалість робочого дня, вихідні й святкові дні
- Проїзд до країни призначення й повернення на батьківщину, включно із зобов'язаннями в разі примусового повернення
- Виплати в разі втрати працездатності, медичне та стоматологічне страхування
- Внески та виплати до фонду (фондів) соціального страхування
- Підстави, на яких угоду може бути скасовано кожною зі сторін
- Порядок вирішення спорів